

II. János Pál pápa az elmúlt évben szentté avatta Josémária Escrivát, az Opus Dei (Isten Műve) nevű szervezet alapítóját. Ez okból közöljük az alábbiakban Alfred Kirchmayer osztrák teológus és pszichoanalitikus Christoph Schönborn bécsi bíboros-érsekhez és Egon Kapellari püspökhöz írt nyílt levelét, illetve Christian Modehn elemzését.

Tiltakozás egy katolikus veretű háborús uszító ellen

Olyan pasztorál-teológusként, aki a Zsinat szellemén nőtt fel, és olyan pszichoanalitikusként, aki a pszichoszociális egészségért küzd, energikusan tiltakoznom kell Josémária Escrivá spirituális alapműve, Az Út gonosz szelleme, és ezzel az Opus Dei alapítójának és „vezetőjének” („Führer”-ének) szentté avatása ellen!

„Mert az örök mind vakok, nem vesznek észre semmit, mindnyájan néma kutyák, nem tudnak ugatni. Álmodozva hevernek, szeretnek szunnyadozni... Ezek a pásztorok nem tudnak figyelni, mind a maga útján jár, mindegyik a maga nyeresége után, kivétel nélkül” (Izajás 56,10-11).

Én az emberiség hatmilliárdod része vagyok, aki ma sok más emberrel együtt különösen nagy gondban van a békéért – egy globálisan növekvő militarizmus és nyugati-keresztény jellegű, nyereség-hajhászó kapitalizmus által fenyegetett világban. A II. Vatikáni Zsinatban megtisztult katolikus egyház sokat nyert keresztény spiritualitásban, humanitásban és a békére való készségben, de bizonyos katolikus-fundamentalista, sőt fasisztoid tendenciák azzal fenyegetnek, hogy szétzúzzák ezt az újonnan megszerzett spiritualitást.

E keretek között nincs lehetőségem arra, hogy elemezzem az Opus Dei matematikus gazdasági és hatalmi politikai vonatkozásait – mindenekelőtt pedig militáns küzdelmét a felszabadítási teológia, és ténylegesen a pápai (!) békepolitika ellen is. Escrivá közeli kapcsolatban állt katolikus fasisztákkal, különösen Franco tábornokkal, és ártalmatlan színben tüntette fel Adolf Hitlert, akinek primitív kommunizmus-ellenességét csodálta. Keresztény és pszichoanalitikai nézőpontból csupán az Opus Dei spirituális alapművét, nevezetesen Escrivá Az Út c. könyvét fogom elemezni.

Fundamentalista-katolikus, örült tévút

E mű követelései elemzése révén mélyen bepillantathatunk egy súlyosan patológikus, eltorzult vallásosságba, amely nem véletlenül kapcsolódik össze hatalmi törtéttel, erős destruktivitással és militarizmussal. Ez a mű, amelyet kiadója „korunk Krisztus követésének” nevez Kempis Tamás könyvecskéjére utalva, 999 aforizmából, jelszóból és szentenciából áll. Ezt a művet, amelyről a később bíborossá lett teológus, Hans Urs von Balthasar (1905–1988) azt mondta, hogy legjobb esetben is csak feltételez valamilyen lelkiséget, maga azonban semmiféle lelkiséggel nem rendelkezik, már 1967-ben 14 nyelvre fordították le, és több mint kétmillió példányban terjesztették.

Totális engedelmisség

Escrivá tehát így ír: „Az engedelmisség – biztos út. Az előljárónak maradéktalan bizalommal engedelmeskedni – az életszentség útja, engedelmeskedni apostolkodásodban – az egyetlen út; Isten Művében ugyanis ennek a szellemnek kell érvényesülnie; vagy engedelmeskedik az ember, vagy távozik.” (94) „Úgy engedelmeskedjétek, ahogyan egy szerző engedelmeskedik a művész kezében: nem kérdezi, miért tesz a művész így vagy úgy. Legyetek meggyőződve arról, hogy sosem fognak olyannal megbízni titeket, ami nem jó nektek, és nem szolgál Isten dicsőségére.” (616) „Vezető („Führer”). Szükséged van rá, hogy odaadhasd magad, hogy elajándékozhasd magad engedelmisségben. Olyan vezetőre, aki ismeri apostolkodásodat, és tudja, mit akar Isten.” (62)

Eszmények: infantilizmus, kiskorúság és önállótlanág

Escrivá így ír: „Saját akaratom, saját ítéletem: ezek tesznek téged nyugtalaná.” (777) „Légy gyermek! Még inkább gyermek. De ne juss el a serdülőkorba!” (854) „Légy kicsi, nagyon kicsi. Ne légy idősebb két-, legfeljebb háromévesnél!” (868) „Ne törekedj arra, hogy felnőtté válj! Maradj gyerek, mindig gyerek, akkor is, ha már felfordulsz az öregségtől!” (870) „A lelki gyermekség az értelem alávetését kívánja meg. Ez nehezebb, mint az akarat alávetése.” (856) „Ha valóban gyermek vagy, mindenható vagy.” (863)

Ezek a szövegek az infantilitást, a kiskorúságot, az éretlenséget, és a velük összekapcsolódó mindenhatósági fantáziákat mutatják be legfőbb erényként.

Patológikus nárcizmus

A súlyosan patológikus nárcizmusra való hajlam különösen az imádság Escrivá által megkövetelt tartalmaiban fejeződik ki. Hahns Urs von Balthasar ezt így kommentálja: „Ez az imádkozás szinte kizárólag az Én körül köröz, amely itt naggyá, erőssé, hősiességűvel felruházottá és napóleoniává válik.” Hiszen az Alapító azt mondja: „Tucateberré válni? Hogy te is a nagy rakáshoz tartozz, holott vezetésre születél?” (16) „Légy vezető férfi! Férfiasítsd akaratodat, hogy Isten vezetővé tegyen téged! Nem látod, hogyan járnak el az istenellenes titkos szövetségek?” (833) „Az imádság a lelki épület alapja. Az imádság mindenható.” (83)

Szado-mazochista világ- és önleértékelés

Escrivá így ír: „A szemek! Rajtuk keresztül sok rossz hatol belsődbe. Minek kell körbe-körbe kukucskálnod, ha egyszer magadban hordozod világodat?” (183)

„Ne feledd, mi vagy: egy szemetesláda! Alázd meg magad!” (592) „Ha annak látod magad, ami vagy, akkor természetesnek kell tűnnie számodra, hogy megvetnek téged.” (593) „Megnevezem számodra az ember igazi kincseit e földön, nehogy megfoszd magad tőlük: éhség, szomjúság, hőség, hideg, fájdalom, szégyen, szegénység, magány, elárultatás, rágalmozás, börtön.” (194) „Aldott legyen a fájdalom! Szeresd a fájdalmat! Legyen szent a fájdalom! Dicsőség a fájdalomnak!” (208)

Az e szövegekben megnyilvánuló, súlyosan patológikus, szado-mazochista hajlamok fölleslegessé tesznek minden kommentárt; a keresztény lelkiség e totális eltorzulásának logikus következményei: kiölni, ölni, szent háborút folytatni.

A test, a nő, a szexualitás megvetése

Szent Escrivá így ír: „Ha felfogtad, hogy a test ellenséged és Isten megdicsőítésének ellensége, akkor miért bánz vele olyan puhány módon?” (227) „Hadjáratot kell folytatni a férfiaságért és a tisztaságért, hogy keresztülhúzzuk és kioltssuk azok pusztító munkáját, akik állatnak tartják az embert. A ti dolgotok ez a hadjárat.” (121) „Ne bocsátkozz párbeszédbe a testi kívánságokkal! Vesd meg őket!” (123).

„Krisztus katonájának” szent háborús uszítása

Escrivá így ír: „A háború! A háborúnak a világ elől elrejtett, természetfölötti célja van, mondod te: a háború értünk van. A háború a legnagyobb akadálya a kényelmes útnak. – De végül is szeretnünk kell majd, ahogyan egy szerzetes szereti a vezeklő önkorbácsolást.” (31) „Harcoljatok, gyermekeim, harcoljatok! Ne tegyetek úgy, mint azok, akik azt mondják, hogy a bérmlás nem tesz minket Krisztus katonáivá!” (16)

Minden fundamentalista vallási rendszert az az infantilis öntudat jellemez, hogy mi vagyunk a „szent maradék”, amelyet Isten arra választott ki, hogy egy ellenséges, sátáni hatalmak által uralt világban az üdvösséget munkáljuk.

Bármiféle rendszerkritika elhárítása

Az Opus Dei minden rá irányuló kritikát immunizál és üldöztetessé stilizál, a „természetfölötti látásmód hiányával” magyaráz, gögként, butaságként vagy gonoszságként vet el és agresszívan visszautasít. Továbbá csak „felülről lefelé irányuló” kritika létezik. Hallgassuk csak, mint mond erről Escrivá: „Már megint! Beszéltek rólunk. Írtak rólunk. Félígazságokat, rágalmatokat. Te tökfél! Te gyengeelméjű! Ha egyenesen ha-

ladsz a cél felé, ha fejedet és szívedet megmámorosította Isten – mit érdekel még téged a marhabögés, a lönyihogás és a disznórőfögés körös-körül?” (688)

A hatalom korrupptá tesz

A legveszélyesebb eltérés az igazságtól nem a tudatos hazugság, hanem a messzemenően öntudatlan tévedés. Nem kétkedem az Opus Dei legtöbb tagjának jó szándékában, azokban, akiket gyakran félrevezettek vagy zavarosan vezettek. Tragikus, hogy oly sok belső és külső realitást el kell értékelniük, el kell fojtaniuk és le kell tagadniuk. Ez ugyanis pusztító lelki, társadalmi, gazdasági és politikai hatásokkal jár. Lábbal tapossák a teremtés és az Isten testté válása, az inkarnáció iránti tiszteletet.

E jelenségre vonatkozóan mondta Vladimir Felzmann, aki 22 éven át volt tagja az Opus Dei-nek, és közeli személyes kapcsolatban állt Escrivával: „Jó emberek sok kárt okozhatnak anélkül, hogy tudnák! Ha egyáltalán lehet valamit mondani, akkor ezt: A hatalom korrupptá tesz!”

Alfred Kirchmayer

Forrás: Kirche In, 2002/10

Szent Josémaria Escrivá

– a titkos diplomata

„Fel kell tartóztatnunk az Isten Egyházát elárasztó szennyvizet. A rothadás valódi, és jelenleg úgy látszik, mintha az Egyház büzőlögve feloszló hulla lenne.” Josémaria Escrivá, az Opus Dei alapítója írta le ezeket a szavakat a *Cronica* c. folyóiratban, 1972-ben, amikor még fényesen ragyogott a II. Vatikáni Zsinat emléke, és az „egyházreform” fogalma még nem volt szitokszó. Josémaria Escrivának (teljes neve: Josémaria Escrivá de Balaguer y Albas, 1902–1975) azonban sok ellene vetni valója volt az egyházi reformokkal és „liberális szellemmel” szemben; mindenütt csak pusztulást és romlást látott. Úgy vélte, csak az ő szervezete őrizte meg magát tisztán a zsinat után. Harminc évvel később, 2002. október 6-án a pápa szentté avatta. Megjutalmazták teljesítményét: Folyton növekvő létszámú szervezetével, az Opus Dei-vel („Isten műve”) képes volt „védősáncot” építeni a „szennyvízzel” szemben. Az Opus Dei mostantól úgyszólván isteni jóváhagyással bír, hiszen Escrivá szentként Isten trónja mellett áll. „Fiaim és lányaim, képesek vagyunk megnyerni a csatát”, írta hű követőinek az alapító ugyanabban az 1972-es cikkben. És megnyerte a csatát. „Az atya”, ahogyan a csaknem 90 000 Opus Dei-tag, s valószínűleg még több szimpatizáns világszerte hívja őt, most hivatalosan is „mintakép”, s így „az erények hőse”, ahogyan A Katolikus Egyház Katekizmusában áll. Mostantól szabad templomokat elnevezni róla, kápolnákat és oltárokat a szobrával díszíteni,

énekeket zengeni róla. Vajon a Jóisten megbocsátotta-e, hogy Szent Josémaria egykor igen jól érezte magát Franco diktátor fasiszta Spanyolországában, hogy „fiai” Franco idején miniszteri posztokat töltöttek be, hogy egyes Opus Dei-tagok évek óta sok millió dolláros összegeket tologatnak ide-oda bankok és alapítványok világméretű hálózatában? Vajon a Jóisten megbocsátotta-e, hogy az Opus Dei-hez tartozó püspökök és azok szimpatizánsai sikeresen járatják le a felszabadítási teológiát, ha éppenséggel szét nem verték? Hogy az Opus Dei egyik fő érdeke a „jó (értsd: gazdag) házból” való elit támogatása, hogy az Opus Dei szemléletében a „siker” a legfőbb keresztény erények egyike? Vajon a Jóisten szelíden elfordítja-e a fejét, amikor a cölibátusban élő Opus Dei-tagok hetente egyszerű megostorozzák magukat, és a lehető leggyakrabban viselnek olyan vezeklőövet, amely tövisekkel van ellátva, így természetesen fájdalmasan okoz és sebeket ejt? E középkori aszkézis során most legalább imádkozhatják: „Szent Josémaria, könyörögj érettünk!”

A titokzatoskodás és a pénzügyletek mestere, az intrikák és a szigorúan merev morál mestere, a középkori aszkézis mestere és minden liberális gondolkodás ellensége, „egy hatalmas, sőt veszélyes, szektaszzerű szervezet alapítója” (így James Martin jezsuita), ez a férfi, akit legjobb esetben is csak „diplomátának” lehetne nevezni, most szentként egy síkon áll Assisi Ferencsel, Avilai Terézszel, Aquinói Tamás és Edith Stein mel-

lett. A mai fiatal katolikusoknak őt kell buzgón követniük, s talán még felül is kell múlniuk az általa megkívánt morális merevségben. „Fiai és lányai” mindenestre pénzzel (a szentté avatások sok pénzbe kerülnek a kérelmezőknek!) és diplomáciai ügyességgel elérték, hogy „Padréjukat” („atyájukat”) szentté léptessék elő, hogy árnyékában immár önmagukat is fölértékelhessék.

Már a tíz évvel ezelőtti boldoggá avatás is, a szentté avatás szükséges előfoka, sokat eredményezett: A katolikus egyházvezetők hangulata 1992 óta teljesen átbillent Szent Josémaria javára. Peter Hertel publicista, nemzetközileg becsült Opus Dei-specialista aprólékosan bizonyította, mennyire tele van a mostani bíborosi kollégium az Opus Dei barátaival. Mivel II. János Pál pápa legalább 1970 óta nyílt szimpatizánsa az „Isten művének”, előszeretettel nevezett ki Opus Dei-rajongókat bíborossá. Peter Hertel azonban azt mondja, hogy „még egy olyan pápa sem tudna ezen egyházi szervezet hatalmától függetlenül kormányozni, aki semleges lenne az Opus Dei-vel szemben”. Ilyen, az Opus Dei-vel szemben semleges bíborosok már nemigen vannak. Egyetlen püspök sem meri már nyíltan bírálni Szent Josémariát. Hiszen egy szentet csak nem lehet kritizálni?

Új könyvében (Lopakodó hatalomátvétel) Peter Hertel pontosan igazolta, hogyan sikerült az Opus Dei-nek hatalmat és befolyást szereznie a római kong-

regációkban (a pápa „minisztériumai-ban”). Csak egy példa a sok közül: A „boldoggá- és szentté avatások kongregációját erős Opus Dei-jelenlét” jellemzi. A szentté avatási bizottság tagja a limai (Peru) bíboros, *Juan Luis Cipriani Thorne*, aki közismerten az Opus Dei-hez tartozik, és közeli bizalmasa volt a korábbi korrupt elnöknek, *Fujimorínak*, aki viszont a „neoliberalizmus” barátja volt. Amikor Cipriani Lima érseke lett, a felszabadítási teológia „alapítója”, *Gustavo Gutiérrez* professzor menekülésszerűen elhagyta szülővárosát, Limát, és a dominikánus rendbe menekült, Franciaországba... Ciprianiak nyilvánvalóan sikerült már az 1994-ben elhunyt Opus Dei-vezető, *Alvarao del Portillo* prelátus boldoggá avatási eljárását is elindítania. Az Opus Dei-nek hamarosan két szentje lesz!

Az utóbbi időben Escriváról nyilatkozó püspökök és bíborosok mindmind elnézőek voltak: Hogy az Opus Dei változatlanul titkos szövetség, nem említették meg. Hogy az Opus Dei-ben képviselt teológia jobbára antiökumenikus, éppúgy kevésbé érdekelte őket. A kb. 1800 Opus Dei-paptól eltekintve, a maradék jó 85.000 laikus tag, valamint a több ezer szimpatizáló püspök és pap a nyilvánosság számára nem hozzáférhető. Ha valaki például tudni szeretné, melyik országban ki tartozik a jezsuita vagy a dominikánus rendbe, magától értetődően megtudhatja. Nem így van ez az Opus Dei esetében. Ott hallgatnak, és megtagadják a felvilágosítást. És ez sok püspökben félelmet kelt: Bárhol ülhet egy Opus Dei-tag, és ha egy püspök nem viselkedik korrektül, feljelenthetik Rómában. A főpásztoroknak tehát gőrcsöben szimpatikus vonásokat kell keresniük az új szentben. Így például most hirtelen fölfedezték az „egyházreformert”, a II. Vatikáni Zsinat emberét, noha Escrivá bizonyos ellenszenvvel viseltetett a zsinat pápájával, *XXIII. Jánossal* szemben.

Egyébként nem sok eredetiséget lehet fölfedezni Escrivá „lelkiségében”, hacsak nem értékeljük lelkiségi jellemzőként örökös felszólítását arra, hogy „szorgalmasan és szüntelenül tevékenykedni kell az Opus-ért”. Melyik püspök merészkedhet ugyanis arra, hogy egy olyan új szentet idézzon, aki követőinek lelkére kötötte: „A szentség útja: vakon engedelmeskedni az előljárónak. A házasság a gyalogság számára való, nem Krisztus tábornoki kara számára. A tökéletes önmegtartóztatás magasabb rendű, mint a házasság.” *Ratzinger* bíboros mindazonáltal utalt arra 2002 márciusában, hogy *Josémária* „mindenképpen kérdéseket vet föl”: „*Josémária Escrivá* nem sokat mutat meg nekünk belső életéből”, mondta.

Maga a Szent ezt titoktartásnak nevezte, de a Hittani Kongregáció feje megbocsátja neki: „Ezt tiszteletben kell tartani.” E könnyű kritika ellenére *Ratzinger* nem sajnálta a fáradságot, hogy Escrivát „új Mózesnek” nevezze, „aki úgy beszélt Istennel, ahogy az ember a barátjával beszél”. A kölni bíboros, *Meisner* érsek nem rég odáig ment, hogy „a mi (kölni) dómunkat csaknem Escrivá-émlékhelynek” nevezte. A berlini bíboros, *Sterzinsky* most „szíve mélyéből hálás, hogy a boldog *Josémária* embereket hív meg a tiszta Jézus-követésre”. Jó lenne tudni, hogy az Opus Dei esetében mint jelent a „tisztá”.

Úgy tűnik, van egy abszolút tabu a mai római katolikus egyházban, ez pedig a kritikus szembenézés az Opus Dei-vel. A katolikus akadémiák régóta igen tartózkodóak, az egyházi ellenőrzés alatt álló lapoktól régóta nem várhatjuk, hogy átfogóan és kritikusán számoljanak be az Opus Dei-ről. Egy szent, aki félelmet kelt. Nem furcsa egy szent?

Az Opus Dei évtizedek óta a lehető legszorosabb közelségben áll a pápával: A pápa hivatalos szóvivője, *Navarro Valls* az Opus Dei tagja; mint mondják, naponta találkozik a pápával. Mindaz, amit a pápáról hivatalosan továbbadnak a sajtónak, úgyszólván az Opus Dei szűrőjén megy keresztül. Az Opus Dei persze azt fogja mondani: „Mindig egyes tagok beszélnek.” De ezeket az egyeseket szoros útmutatások kötik, hiszen maga a szent kötötte lelkükre: „A vezetés iránti engedelmesség a legfőbb erény.”

Csak 27 év választja el az Opus Dei alapítójának halálát és szentté avatását. Most azonban (a boldoggá avatáshoz képest) egy további, a szentté avatáshoz szükséges csodát lehetett igazolni: egy spanyol orvos az Opus Dei alapítójának közbejárására hirtelen, „csodás módon” meggyógyult gyógyíthatatlan bőrbetegségéből.

De már az 1992-es boldoggá avatáskor is szólásra jelentkezett néhány olyan teológus, akit nem kínzott az Opus Dei-től való félelem. Ezek hangsúlyozták: A megfelelő pápai bizottságban kritikusok nem jutottak szóhoz. Továbbá elidegenítőnek tartották, hogy rendkívül rövid idő alatt „keresztülhajtották” a boldoggá avatást. Nyilvánvalóan maga a pápa kívánta ezt a „gyors pert”. „Ezeknek az elit katolikusoknak a befolyása oly nagy, hogy a pápa külön átdolgozta a boldoggá avatási eljárás rendjét, hogy aztán 1992-ben sietős tempóban a szentté avatás előfokára emelhesse az Opus Dei alapítóját. Ezzel maga ellen fordította a Kúria nagy részét, mert a buzgó fáradozás ellenére semmiféle, legalább valamennyire is

hiteles csodát nem tudtak felmutatni”, mondja *Werner Raith* Vatikán-szakértő. Aztán mégis „megtalálták” a csodákat...

„A szentté avatások mindig az adott teológiai és egyházpolitikai viszonyok kifejezői”, mondja *Gottfried Bachl*, a rendszeres teológia professzora Salzburgban. Miközben *Josémária Escrivá* személyében egy titkos szövetség alapítóját avatták szentté, a dél-itáliai *Páter Pio* esetében a gyermeki csodaváró hitet állították példaképpül. A stigmatizált kapucinus (1887–1968) 2002. június 16-án avatták szentté. E két időben oly közel álló szentté avatás, amelyet a szükséges pompával, sok százezer hívő jelenlétében celebráltak, talán megadja a kulcsot ahhoz, hogy megértsünk valamit II. János Pál pápa kormányzási idejének szelleméből. Hatalom (Szent Escrivá) és népi jámborság, illetve gyermeki csodaváró hit (Szent Pio) – ezek a kulcsszavak.

Az Opus Dei örül, hogy ebben az évben nemcsak alapítóját avatták szentté oly gyorsan, hanem egy további papot is. Római megfigyelők úgy vélik, hogy *Páter Pio* ultragyors szentté avatási eljárásának összehozásában maga az Opus Dei is részt vett, hogy ezzel elrejtse Escrivá szentté avatásának fergeteges tempóját...

Mindenesetre *Páter Pio* személyében egy titokzatos csodatevőt avattak szentté. S ami szintén fontos: A búcsújáróhelyek pénzt hoznak, mivel jámbor turisták tömegeit vonzzák. A dél-itáliai kisváros, *San Giovanni Rotondo*, amelynek kolostorában *Páter Pio* élt, igazi aranybányává fejlődött. A kapucinusok akkora bevételre tettek szert az utóbbi években, hogy most a világ egyik legnagyobb templomát építik fel. Nem kisebb személyiség, mint a sztárépítész *Renzo Piano* tervezte a pompás épületet, amelyben tízezer hívő fér majd el. Egy év múlva felszentelik a templomot. A sok nagyvonalú adomány segítségével még egy rádióadást is indítottak *Voce di Padre Pio* néven, és folyamatban van egy saját tv-csatorna kiépítése is.

IX. Piusz pápa boldoggá avatása alkalmából írta a jezsuita teológus, *Klaus Schatz* a *Stimmen der Zeit* c. folyóiratban azokat a sorokat, amelyek a két új szentre, *Josémária Escrivára* és *Páter Pióra* is érvényesek: „Egy szentnek világitó példaként kell új tagokat toboroznia az egyház számára. Nem szabad olyan helyzetnek támadnia, hogy csak fáradságosan lehessen megvédeni őt. A szentté avatás elveszíti értelmét, ha az érintett személyt csak nyilatkozatok és tisztázások bonyolult folyamata révén lehet megérteni.”

Christian Modehn

Forrás: Publik-Forum, 2002/18